

PRINCIPELE RADU AL ROMÂNIEI
—
Povestea
Palatului Elisabeta

Prefată de
Majestatea Sa Margareta, Custodele Coroanei

Palatul Elisabeta este o construcție care mi-a fost străină o bună parte a vieții¹. Îl apreciez și mă înclin în fața vocației lui istorice, dar știu că nu îmi aparține, deși locuiesc aici de douăzeci de ani. Tatăl² și bunica mea³ au poposit în el

cu opt decenii în urmă pentru că au fost nevoiți să o facă, reședința lor⁴ din spatele Palatului Regal fiind bombardată în noaptea de 23 august 1944.

Tatăl meu a plecat din palat pe 31 decembrie 1947, împreună cu mama sa, și s-a întors pe 18 mai 2001, împreună cu mama mea⁵ și cu mine.

1 Majestatea Sa Margareta a României s-a născut la Lausanne, la 26 martie 1949, primul copil al Regelui Mihai I și al Reginei Ana. A devenit Prințesă Moștenitoare la 30 decembrie 1997 și Custode al Coroanei la 30 decembrie 2007. La 1 martie 2016 a preluat toate funcțiile publice ale Regelui Mihai, care a decis acest lucru printr-o scrisoare adresată românilor, de pe patul de spital. La 5 decembrie 2017, la decesul Regelui Mihai, Majestatea Sa a devenit (din punct de vedere dinastic) Regina Margareta a românilor. Pentru moment, Majestatea Sa dorește să folosească în împrejurările oficiale titlul de Custodele Coroanei române. Deși Prințesă a României prin naștere, Majestatea Sa Regina Margareta nu mai folosește public nici titlul de Prințesă, nici apelativul de Alteță Regală.

2 Majestatea Sa Regele Mihai I al României, născut la Castelul Foișor la 25 octombrie 1921, fiu al Regelui Carol al II-lea și al Reginei-Mamă Elena. A succedat bunicului său, Regele Ferdinand I, la 20 iulie 1927. Este cel mai longeviv suveran al României din toate timpurile. A decedat la 5 decembrie 2017 și a fost înmormântat la Curtea de Argeș.

3 Majestatea Sa Regina-Mamă Elena a României, născută Alteță Sa Regală Prințesa Elena a Greciei și a Danemarcei, la 3 mai 1896, mama Regelui Mihai, a fost

fica Majestaților Lor Regele Constantin I al elenilor și Regina Sofia, născută Prințesă a Prusiei. A fost sora regilor George al II-lea, Alexandru și Pavlos ai Greciei. A fost strănepoata Reginei Victoria a Marii Britanii și străstrănepoata Țarului Nicolae I al Rusiei. Prințesa Elena s-a căsătorit la Atena, la 10 martie 1921, cu Principele Moștenitor Carol, de care a divorțat la 21 iunie 1928. Din anul 1940 a fost Regina-Mamă a României. A murit în ziua de 28 noiembrie 1982, la Lausanne.

4 Casa Nouă era o reședință nu foarte mare, formată din parter și etaj, situată în spatele Palatului Regal de pe Calea Victoriei, undeva pe locul în care se găsește astăzi Sala Palatului. Era înconjurată de o grădină și a adăpostit, între anii 1930 și 1940, pe Regele Carol al II-lea și pe Principele Moștenitor Mihai, iar după 1940, până la 23 august 1944, pe Regele Mihai I și pe Regina-Mamă Elena. A fost demolată la ceva vreme după bombardarea ei de către trupele germane, în noaptea de 23 spre 24 august 1944.

5 Majestatea Sa Regina Ana a României (18 septembrie 1923 – 1 august 2016), născută Prințesă de Bourbon-Parma, fiica Prințului René de Bourbon-Parma și a Prințesei Margareta a Danemarcei. S-a căsătorit la

De două decenii încoace, învăț să trăiesc în Palatul Elisabeta, învăț să îl prețuiesc și să îl înțeleg și știu că am reușit, alături de părinții mei și, apoi, împreună cu soțul meu, să punem amprenta noastră înăuntrul lui, în spiritul continuității Coroanei și a tradiției românești. Cu toate acestea, oricât de mult vom munci și trăi în el, chiar până la sfârșitul vieții, nu suntem decât niște păstrători ai lui.

Principesa Elisabeta⁶ a locuit în casa ei șapte ani, iar tatăl și bunica mea, trei ani. Părinții mei au revenit aici în 2001, pentru treisprezece ani. Ironia face ca Principele Radu și cu mine să fim, dintre toți membrii Familiei Regale, cei care am locuit aici perioada cea mai lungă.

Arhitectura palatului este originală, cu locuri surprinzător de frumoase și expresive, deși arhitectul, prea tânăr atunci când l-a construit, nu i-a imaginat un centru, o „inimă“. Ca o ilustrare a anilor 1930,

Atena cu Regele Mihai al României la 10 iunie 1948. A fost cea mai longevivă consoartă a vreunui rege sau voievod din toată istoria României.

⁶ Prima fiică a Regelui Ferdinand și a Reginei Maria. Despre viața Principesei Elisabeta va fi vorba mai pe larg în primul capitol al cărții.

chinuiți și răvășiți, clădirea albă, plină de ferestre și de uși masive, arată ca un loc de trecere (poate a istoriei, poate a destinului). Elisabeta, mătușa tatălui meu, nu a trăit nici ea suficient în propria casă cât pentru a-i șterge această atmosferă, pentru a-i găsi „inima“. Mai degrabă noi, cei de astăzi, am reușit să o facem, într-o alinare a atâtor amărăciuni adunate în ființa românească și între zidurile palatului, de la data nașterii lui, în 1937, până în anul 2001, când părinții mei, Radu și cu mine i-am pășit pragul, ca „păzitori“ ai lui.

Galeria de artă este elegantă și sobră, arcadele palatului sunt generoase. Stilul maur combinat cu cel brâncovenesc dau palatului originalitate și puritate. De asemenea, pe din afară casa arată misterioasă, generoasă, de o armonie neostentativă. Este frumoasă de privit!

Loggia din apartamentul nostru este un loc cu totul și cu totul încântător, așa cum și grădina este primitoare și dătătoare de pace sufletească. Mai ales primăvara, când mii de oameni ne trec pragul în ziua de 10 Mai, grădina radiază de frumusețe și ospitalitate.

Judecat la scara arhitecturii regale europene, Elisabeta este un palat mic, iar datoria noastră a fost să-l transformăm într-un loc viu, rânduind pe temei regal și, muncind în el, să-i asigurăm continuitatea.

Meritul arhitectului cel tânăr a fost combinația decorațiunilor din lemn, piatră, alamă și marmură. Detaliile emană forță și cumișenie. Întregul însă avea nevoie de căldură și de armonie, pe care am încercat să le aducem noi, în cei douăzeci de ani de când îl locuim.

Castelul Săvârșin⁷ este un loc privat, sentimental, iar felul în care a fost orânduind este reflectarea vieții celor care trăiesc în el. În ciuda a tot ceea ce a făcut comunismul pentru a-l dizolva, locul și-a păstrat noblețea înnăscută (există acolo de nu mai puțin de 370 de ani) și nu s-a lăsat înfrânt. Cu cât am pus lucrurile la

⁷ Castelul Săvârșin este cel mai recent achiziționat domeniu regal, aflat în proprietatea Majestății Sale Margareta, Custodele Coroanei. A fost cumpărat de către Regele Mihai I în anul 1943. Domeniul este, în același timp, cel mai vechi aflat în proprietate regală (datează din anul 1650). Castelul, parcul și pădurea sunt situate în județul Arad și au aparținut, de-a lungul celor 370 de ani de existență, unor familii aristocrate maghiare și albaneze.

locul lor, cu atât castelul a devenit mai „al nostru“.

Palatul Elisabeta are destinul lui, separat de noi. Este un loc al vocației publice, are solemnitate, este mai anevoios de făcut cald și intim.

Palatul Elisabeta este un instrument de consolidat prezentul și de construit viitorul, Castelul Săvârșin este un cămin în care ne trăim viața. Și, totuși, când mă întorc la palat sunt fericită, fiindcă îl consider locul care definește dinamica vieții noastre publice, pe când la Săvârșin am știut din prima clipă că sunt „acasă“.

Palatul Elisabeta merită din plin să-i fie dedicat un album, fiind una dintre cele mai simbolice și mai cu vocație clădiri din București. El este o oază de liniște în plin centru al unei capitale europene.

Dovada că Palatul Elisabeta e un loc binecuvântat este că în grădina lui au venit să trăiască privighetori, iepurași și veverițe, căprioare și arici, rândunele, pescăruși, porumbei, fazani și țestoase.

De ce are Palatul Elisabeta însemnătate în anii noștri?

Palatul Elisabeta cuprinde între zidurile lui o sumedenie de paradoxuri: deși tânăr (numai opt decenii), este un reper în istoria contemporană; este cel mai mic palat regal din București, dar singurul care-și justifică, în prezent, numele. Custodele Coroanei române locuiește de douăzeci de ani în el, deși Palatul Elisabeta nu i-a aparținut niciodată. Palatul a fost pus la dispoziția Regelui Mihai, pe timpul vieții, în anul 2001, la inițiativa președintelui Ion Iliescu, adică a celui în vremea președinției căruia Regele a fost întâmpinat cu mitraliere și TAB-uri, în drum spre Curtea de Argeș⁸.

8 Mănăstirea Curtea de Argeș este locul de veci al suveranilor României și al membrilor Familiei Regale. Este una dintre cele mai vechi mănăstiri din țară, datând din anul 1515. A fost ctitorită de Domnitorul Neagoe Basarab. Curtea de Argeș a fost reședință domnească încă din secolul al XIV-lea. În Catedrala Episcopală, restaurată între anii 1875 și 1886, sunt înmormântați Regele Carol I, Regina Elisabeta, Regele Ferdinand și

Paradoxurile merg mai departe: palatul, de un alb-auriu armonios, cu multă originalitate, este un loc al amintirilor grele și al prezentului impredictibil. Acest spațiu cuminte, alcătuit din var, pietre și bârne de culoarea nucii, a venit pe lume într-un deceniu lugubru și confuz al secolului XX. O clădire pe care Regele Mihai nu a iubit-o, nici măcar nu a simpatizat-o în mod special, dar care nici nu i-a provocat repulsia la care ne-am aștepta noi, contemporanii lui, la gândul că primea aici în anii 1940 pe Groza, Dej, Pauker sau Vișinski⁹.

Regina Maria. În anul 2009, Arhiepiscopul Calinic și Custodele Coroanei au pus piatra de temelie a Noii Catedrale Arhiepiscopale și Regale. Aici sunt înmormântați Regele Carol al II-lea, Regina Elena, Regele Mihai I și Regina Ana.

9 Petru Groza (7 decembrie 1884 – 7 ianuarie 1958), doctor în Drept la Leipzig (1907), avocat, om politic; deputat al Partidului Național Român (1919), ministru în guvernele Averescu, președinte Frontului Plugarilor (1933–1953), președinte al Consiliului de Miniștri de la 6 martie 1945 și până la 2 iunie 1952, președinte

Un loc ce aduce, arhitectural, cu casele maure spaniole, dar care are un aer profund neaoș, prin stilul lui brâncovenesc. Un loc făcut pentru a servi drept casă particulară și care nu a avut niciodată această destinație. Un loc alienat între anii 1948 și 1989, pângărit între anii 1989 și 2001 și transformat apoi în reședința oficială

al Prezidiului Marii Adunări Naționale de la 12 iunie 1952 și până la moartea sa (7 ianuarie 1958).

Gheorghe Gheorghiu-Dej (1901–1965), politician, membru al PCR din 1930; ministru comunist la Ministerul Comunicațiilor în guvernele Sănătescu și Rădescu (noiembrie 1944 – februarie 1945); secretar general (din 1955, prim-secretar) al Comitetului Central al Partidului Comunist (din februarie 1948, Muncitoresc) Român, în perioadele 21 octombrie 1945 – 19 aprilie 1954 și 1 octombrie 1955 – 19 martie 1965. Președinte al Consiliului de Miniștri (1952–1955), președinte al Consiliului de Stat al Republicii Populare Române (1961–1965).

Ana Pauker (1893–1960), politician comunist de încredere al Moscovei, ministru al Afacerilor Externe (1947–1952), membru al Comitetului Central, al Biroului Politic și al Secretariatului CC al PCR/PMR (începând de la 21 octombrie 1945 și până la 27 mai 1952). Arestată și anchetată în anul 1953, a fost exclusă din PMR în anul 1954.

Andrei Ianuarevici Vișinski (10 decembrie 1883 – 22 noiembrie 1954), jurist și diplomat sovietic; a fost prim-adjunct al comisariatului poporului pentru Afaceri Externe (1940–1946), adjunct al ministrului de Externe (1946–1949; 1953–1954) și ministru de Externe (1949–1953); reprezentant al U.R.S.S. la O.N.U. (1953–1954).

a unei familii regale dintr-o republică. O republică, însă, care dă legi și ia decizii guvernamentale care reaşază Coroana în prima linie a devenirii societății românești de astăzi.

Cei douăzeci ani de când suntem aici au fost una dintre cele mai dinamice, mai pasionante și mai pline de inspirație perioade din viața noastră. Locul este, în fiecare an, martorul a sute de întâlniri sau evenimente, găzduind vizite de președinți, regi și regine, de prim-miniștri, miniștri și parlamentari, de pictori, oameni de afaceri, militari, ierarhi, arhitecți, ziariști, elevi din orașele țării, ambasadori, scriitori, actori, muzicieni, sculptori, membri ai minorităților etnice, foști disidenți, bancheri, oameni nevoiași care speră că Majestatea Sa ar putea să-i ajute, copii de școală primară, orfani, copii excepțional dotați, corifei ai societății civile, demnitari străini, membri ai familiilor regale europene sau mondiale sau vizitatori, pur și simplu.

În afară de câteva odăi private, totul este public în cei 3 000 de metri pătrați ai clădirii palatului și cei 10 000 de metri pătrați ai grădinii. De fapt, Palatul Elisabeta și

grădina lui constituie unul dintre cele mai frumoase locuri din București, iar în ultimele două decenii, frumusețea lui s-a împlinit și șlefuit.

În ziua de 18 mai 2001, puțin după masa de prânz, Majestatea Sa Margareta și cu mine am plecat către Aeroportul Otopeni, pentru a aștepta pe Regele Mihai și pe Regina Ana, care veneau din Elveția. De data aceasta ceva nu mai era, însă, ca de obicei. Fiindcă, pentru prima oară în ultimii cincizeci și trei de ani, Regele Mihai venea la Palatul Elisabeta înapoi acasă. Era o zi însorită de primăvară, iar cortegiul de mașini care a oprit în fața palatului, plus marele număr de ziașiști care au avut permisiunea de a ne urma în fiecare ungher al casei, contrastau izbitor cu aerul simplu și degajat al Regelui, care arăta tot atât de firesc pe cât era când mergea la poșta din Versoix¹⁰ să-și ridice scrisorile. După ce toată lumea a plecat, după ce Regele și Regina și-au desfăcut bagajele și după ce au refuzat categoric să aleagă

10 Regele Mihai și Regina Ana au locuit la Versoix din anul 1956 până în anul 2004. Reședințele lor au fost Villa Fantasia până în 1976, iar apoi Villa Serena.

dormitorul principal al palatului, cu lemn aurit și brodat („preferăm camerele unde locuia Regele, tânăr“, a decis Regina Ana), ne-am adunat într-una dintre camere și, după o clipă de tăcere, am conchis cu toții: „Ce urâtă este!“

Și toți patru, Regele cu Regina, Custodele Coroanei și cu mine, am început să mutăm mobilele din camera care avea să devină Salonul alb, pentru a o face mai prietenoasă, cumva. Am tot schimbat mobile din loc vreo două ore, până când ne-am dat seama că nimic nu era unde trebuie, fiindcă totul fusese așezat acolo anapoda. Atunci ne-a venit ideea să îl rugăm pe arhitectul Șerban Sturdza să redecoreze palatul, deocamdată cu ceea ce era în el. El a făcut-o, timp de trei săptămâni, fotografiind mai întâi mobilierul și obiectele, expunându-le apoi pe toate în șir, în grădină, pentru a putea alege mai ușor. În final, rezultatul a fost uimitor. Din nimic, domnul Sturdza a reușit să dea casei atmosferă și rost. Multe aveau să se modifice în anii care s-au scurs din acel mai 2001, dar amprenta inspirată a lui Șerban Sturdza dăinuie încă în toate colțurile casei.

Trebuia să schimbăm atât de multe! În următorii ani aveam să înțelegem, pe propria piele, cât de ușor este să strici ceva și cât de greu este să reparați. Majestatea Sa și cu mine am încercat, în fiecare zi, să recompunem și să regăsim utilitatea, autonomia, sensul, vibrația, căldura, intimitatea, legitimitatea și vocația acestui loc.

A meritat efortul! Timpul prezent are partea lui de importanță pentru palat, oricât de semnificativi pentru istorie ar fi dramaticii ani pe care Regele Mihai și Regina-Mamă Elena i-au petrecut aici, înconjurați de trimișii sovietici. Volumul pe care îl țineți în mână este o carte a timpului de astăzi, menită să zugrăvească timpul european contemporan. Așadar, înainte de a deschide poarta cea mare, din fier forjat, a palatului, să reflectăm o clipă la această evidență.

Efortul nostru de a însufleți, de a da sens Palatului Elisabeta are nevoie să continue. El nu a avut scopul de a reanima, în anul 2001, un loc destinat muzeificării. Munca Familiei Regale nu a fost o târzie revanșă a unui rege care a avut ca destin așteptarea. Palatul Elisabeta nu a fost

o armă, auxiliară guvernării, de intrat în NATO și în Uniunea Europeană, după care să putem dormi liniștiți încă o sută de ani. Palatul Elisabeta este locul unde lucrează Instituția Coroanei României de astăzi. Din incinta lui, Casa Majestății Sale este capabilă de un efort constant, gândit de actuala generație regală, ca și viitorul României¹¹, pentru decenii de aici încolo.

Momentul actual din istoria României nu este compus numai din lupta politică și lupta pentru supremație economică. El este alcătuit și din intelectualii tăcuți ai României, și din creativitatea inepuizabilă a tinerilor români de pe tot mapamondul, și din curajul militarilor ei, și din moștenirea Regelui Carol I¹², a lui

11 În anul 2007, din Sala regilor, Custodele Coroanei a făcut public, în fața jurnaliștilor, documentul numit „O viziune pe 30 de ani pentru România“.

12 Majestatea Sa Regele Carol I al României, născut Alteța Sa Serenismă Principele Carol Eitel Zéphirin, a fost al doilea fiu al Principelui Carol Anton de Hohenzollern-Sigmaringen, născut la 7 septembrie 1811, și al Princesei Joséphine de Baden, născută la 21 octombrie 1813. Principele Carol s-a născut la 20 aprilie 1839 la Sigmaringen. A avut trei frați, Leopold, principele ereditar, Anton și Frederic și două surori, Stephanie și Marie, aceasta din urmă devenită Contesă de Flandra, mama Regelui Albert I al belgienilor. Coincidența face că Marie